

- Г.В. Марченко (2003, к.); В.В. Вербицький (2004, д.); В.Я. Ломакович (2004, к.); С.В. Шмалей (2004, д.); Н.О. Борисенко (2006, к.); В.В. Червонецький (2007, д.); Л.В. Ілійчук (2007, к.); О.О. Барліт.(2009, к.);
- 13.00.02 – В.В. Коваль (1993, к.); Л.М. Маркович (2007, к.);
- 13.00.03 – О.В. Король (1999, к.);
- 13.00.04 – Г.С. Тарасенко (1996, д.); Н.Л. Магура (2001, к.); О.А. Біда (2003, д.); О.В. Чернікова (2004, к.); С.П. Гвоздій (2007, к.); Н.О. Величко (2007, к.);
- 13.00.07 – С.Г. Лебідь (2001, к.); О.Л. Пруцакова (2002, к.); М.О. Колесник (2003, к.); О.О. Колонькова (2003, к.); О.М. Лазебна (2004, к.); О.В. Крюкова (2005, к.); Я.В. Полякова (2005, к.); Г.П. Пустовіт (2005, д.); І.В. Рудковська (2005, к.); Т.Г. Шаповалова (2006, к.); О.Л. Прушковська (2006, к.); О.П. Грошовенко (2007, к.); Н.В. Немченко (2007, к.); І.В. Удовиченко (2007, к.); І.С. Назарко (2008, к.); І.Ю. Потапова (2008, к.); Т.Ф. Юркова (2008, к.); І. О. Сяська (2010, к.);
- 13.00.08 – В.В. Маршицька (2003, к.);
- 13.00.09 – А.М. Ясинська (2000, к.); І.І. Жаркова (2004, к.); Н.Б. Кравець (2007, к.); К.Ж. Гуз (2008, д.).

Екологічна освіта, навчання та виховання у вищих навчальних закладах:

- 13.00.01 – Н.Б. Грейда (1997, к.); Г.Ф. Пономарьова (1997, к.); Т.С. Вайда (1998, к.); Л.М. Шаповал (2000, к.); Т.П. Кучай (2010, к.);
- 13.00.02 – Е. Флешар (1999, д.); Н.Ю. Олійник (2005, к.); І.О. Солошич (2006, к.);
- 13.00.04 – М.С. Швед (1997, к.); О.В. Плахотнік (1998, д.); Н.П. Єфіменко (2000, к.); О.П. Мітрясова (2000, к.); Н.В. Ясинська (2001, к.); Н.А. Негруца (2003, к.); Г.А. Білецька (2004, к.); Л.І. Білик (2004, д.); С.Г. Іващенко (2004, к.); Л.М. Фенчак (2006, к.); Л.Б. Лук'янова (2006, д.); В.І. Бобрицька (2006, д.); В.Г. Мазурок (2007, к.); Ю.О. Саунова (2007, к.); І.М. Жовтоніжко (2008, к.); С.В. Совгіра (2009, д.); С.М. Соболева (2010, к.);
- 13.00.07 – С.В. Сапожников (2006, к.); Л.М. Титаренко (2007, к.); Л.Л. Шумра (2007, к.); І.В. Трубник (2007, к.); Г.Г. Глухова (2008, к.).

Висновок. Аналіз напрямків розвитку вітчизняних дослідників в галузі екологічної освіти свідчить, що досі йде пошук її концептуальних основ. Розвивається тенденція гуманізації, яка визначається у спрямованості змісту освіти в галузі навколишнього середовища на формування у дошкільників, школярів та студентів знань, котрі б сприяли розумінню цінності будь-якої культури та особистості, кожного природного організму.

ГУМАНІСТИЧНИЙ ПІДХІД В ЕКОЛОГІЧНІЙ ОСВІТІ УЧНІВ

Шмалей С.В. (м. Херсон, Україна)

Гуманістичний характер виховання учнів реалізується через стимуляцію їх саморозвитку, формування громадянської самосвідомості й залучення особистості, що розвивається, до цінностей загальнонародної культури через навчання [1]. У гуманістичній моделі взаємодії природи й людини етика особистісної відповідальності включає відповідальне ставлення до навколишнього середовища. Сформованість етико-екологічних норм поведінки можна розглядати

через рівні ставлення людини до природи [2]. Перший рівень характеризується тим, що школярі оцінюють явища природи як об'єкти, які можна пристосувати до своїх потреб. На другому рівні учні оцінюють явища природи як можливість пізнання природних явищ, новизни придбання знань, різних поглядів на навколишнє середовище й місця людини в ньому. На третьому вищому рівні знаходяться учні, які оцінюють і осмислюють явища природи як процес, що зумовлює активність та позитивні емоції щодо природного довкілля, бажання вдосконалити свої якості, зробити шляхетні вчинки. Знання й уміння повинні підкріплюватися діями, що ведуть до формування навичок, особистого досвіду.

Зазначена система характеризує перехід від інформаційно-директивної (традиційної) моделі екологічного освіти, що ставить завдання передачі знань до гуманістичної моделі, орієнтованої на особистісний розвиток учнів. У гуманістичній моделі екологічного освіти:

- природа розглядається не як об'єкт впливу, а як суб'єкт спілкування;
- етика відповідальності включає не тільки відповідальне ставлення до навколишнього середовища в цей час, але й відповідальність за стан навколишнього середовища у майбутніх поколіннях (повага права майбутніх поколінь на повноцінне навколишнє середовище);
- умови, за якими здійснюється освітній процес, сприяють прояву особистісних якостей, активізації мислення, соціальної активності, створюється гуманістичне освітнє середовище – середовище для побудови власного «Я» школяра;
- умови, які визначають екологічно виправдану поведінку, визначаються не системою заборон, а засновуються на мотивації учнів, обумовленій емоційно-чуттєвим ставленням до природи;
- визначальна роль вчителя — створення сприятливих умов взаємодії, заснованих на спільній діяльності учнів і вчителя для досягнення загальної освітньої мети;
- форми навчальної діяльності спрямовані на збалансоване використання різних каналів передачі інформації: інтерактивні (рольові ігри, цілеспрямовані дискусії, інсценівки й т.д.); спрямовані на емоційне сприйняття природи (екскурсії, природоохоронна діяльність, творчі дослідницькі проекти й ін.), робота в групах і спільне навчання.

Гнучке сполучення різних форм діяльності дає можливість створити умови для розвитку раціонального і образного мислення, а також пізнавальної й діяльнісної поведінки. Гуманістична модель екологічної освіти розглядає антропоцентричний і екоцентричний підходи до проблеми взаємодії природи й суспільства у взаємвпливі й взаєморівновазі.

Література

1. Головки О.Н. Актуальные вопросы становления гуманистической модели экологического образования в США// Вісник СевНТУ.: Педагогіка: зб. наук. пр. — Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2010. Вип. 104. — 150-157 с.
2. Дерябо С.Д. Экологическая педагогика и психология: учеб. пособие / С.Д. Дерябо, В.А. Ясвин.— Р-н-Д.: Феникс, 1996. — 480 с.

ВПЛИВ ЕКСКУРСІЙ В ЛІСОВІ БІОГЕОЦЕНОЗИ НА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ

Замліла С.М., Цветкова Н.М. (м. Дніпропетровськ, Україна)

На сучасному етапі розвитку вищої школи перед нею стоять важливі за-